

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Pedagogisk delaktighet som en del av verksamhets- kulturen i småbarnspedagogiken

1/5, delaktighet som begrepp och pedagogisk filosofi

Elina Kataja och Utbildningsstyrelsen

Pedagogikens kärnfrågor

- Hurdana barn vill vi fostra? Hurdana färdigheter vill vi att barnen lär sig?
- Hurdana färdigheter behöver vi i dagens värld? ➔ färdigheter i mångsidig kompetens
- Hur svarar vår pedagogik mot det här, m.a.o. med vilka metoder kan vi nå dessa mål? ➔ Målsättningen är medborgare som är innovativa, socialt kompetenta, som tänker med egen hjärna, är aktiva och som har inflytande (se grunderna för planen för småbarnspedagogik) jmf. med en vardag som är ”färdigt tänkt”

Önskeveckan

Barnen planerar en önskevecka, under vilken man förverkligar bland annat ett sjörövaräventyr, bakar och ordnar en egen lekfull dag med aktiv rörelse

...och kommentarerna till den

Med en sådan här pedagogik fostrar vi

- ...barn, som får göra vad de vill
- ...barn, som varken behöver lyssna eller respektera andra eller annat
- ...barn, som aldrig behöver göra någonting som de inte vill göra.

KAOS

Barnen bestämmer om allt

Spretigt Gränslöst

DÅLIGT BETEENDE

Inga regler

INGA MÅL

Allt till mig nu genast

Pedagogiken försvinner

- En aktiv, närvarande personal som tar fasta på barnens initiativ och intressen som grund för verksamheten
- En rik lärmiljö (se grunderna för planen för småbarnspedagogik)
- En stark medvetenhet om planen för småbarnspedagogik som ryggrad för personalen
- Delaktighet är framför allt gemenskap och demokratifostran (se grunderna för planen för småbarnspedagogik)

Vems delaktighet stöds?

- Utgångspunkten för delaktighet är varje barns egna förutsättningar och intressen
- Det är frågan om att lyssna till det enskilda barnet på ett för barnet lämpligt sätt, om känslighet att iaktta barnet och för hen meningsfulla saker och intressen och ge barnet möjligheter att vara delaktigt i verksamheten på sitt eget sätt och utgående från sina egna förutsättningar
- Personalen har som uppgift att med låg tröskel stödja att varje barn hör till gemenskapen och göra det möjligt för varje barn att få sin röst hörd

Hur hör jag en idé som inte ens ännu är en idé?

”En treåring började på daghemmet som tystlåten och blyg. Det enda initiativet till kommunikation med de vuxna under första dagen var en blyg, tystlåten kommentar som undvek blicken: Jag har jordgubbar på strumporna.

De nya, härliga jordgubbsstrumporna beundrades tillsammans och kommentaren om jordgubbsstrumporna återkom gång på gång. Pedagogerna berättade att hen känner till en sång om jordgubbar och frågade om barnet vill höra den. Flickan nickade och jordgubbssången sjöngs.

Jordgubbssången blev med det samma gruppens hitlåt och den försiktiga flickan log av lycka – idén hade ju kommit från hennes strumpor. Ett halvt år senare lyfts jordgubbssången, som är en av gruppens favoritlåtar, fortfarande fram i olika situationer. I det skedet har flickan redan hittat sin plats i gruppen och den fartfyllda flickan fnittrar av glädje och meddelar alltid stolt att sången fick sin början från hennes fina jordgubbsstrumpor.”

(Personalens berättelse)

(Exemplet beskrivs även i Kataja, 2014. *Yhteinen osallisuus varhaiskasvatuksen pedagogiikassa*, i verket Heikka, Fonsén, Elo & Leinonen: *Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa*)

Vad innebär delaktighet?

- Att stödja barnets delaktighet i små, återkommande, dagliga stunder (se grunderna för planen för småbarnspedagogik)
- Bemötande, respektfull kommunikation, att ge barnet en röst, att lyssna till barnets åsikter i den egna vardagen
- Gemensam planering, att göra tillsammans, att leva tillsammans
- Inte det samma som deltagande
- Utrymme att tänka, göra val, fundera på konsekvenserna av valen, lösa problem och konflikter
- Helhetsskapande pedagogik (se grunderna för planen för småbarnspedagogik)
- Stark förankring i synen på lärande (se grunderna för planen för småbarnspedagogik)

De återkommande, dagliga stunderna

”Hos oss talar barnen om vilan som en stjärnstund. Vi har försökt göra vilan till en så behaglig stund som möjligt som barnen har möjlighet att påverka.

En väsentlig sak är säkert sömnkompisarna. Nog sover eller vilar barnen precis lika lugnt oberoende om det finns en eller fem sömnkompisar i sängen.

Ett barn tog ivrigt med en så stor nalle att barnet nästan inte rymdes med i samma säng som den. Barnet väntade full av iver på vilan hela morgonen och vilken härlig sömn hen sedan fick genom att krama sin stora nalle.”

(Personalens berättelse)

Delaktighet vs deltagande

”Under eftermiddagarna vill en del av barnen ofta ordna gympa, där var och en i tur och ordning fungerar som ledare.

Med kommer alltid mycket ivrigt ett barn som ändå inte vill delta i gympan. Jag har flera gånger bett att barnet ska komma med, men hen har hittills inte velat - följer nog aktivt med från sidan.

Saken kom i ett senare skede på tals med mamman som berättade att barnet ivrigt leder samma gympa hemma för sina syskon och föräldrar.”

(Personalens berättelse)

Men, vad om alla vill olika saker?

"I delaktigheten är man rädd att mista makten och tappa kontrollen, det att alla 20 barn springer åt olika håll.

Det gör de inte. Barnen vill vara med varandra, de söker sig till lekgrupper och får energi av varandras sällskap. Kompisarna är en motivationsfaktor för att komma till daghemmet och barnen vill fungera i grupp. Göra tillsammans.

Den vuxna är den som hänger med, gör, hjälper, stödjer, möjliggör."

(Personalens berättelse)

VAD

Barnets värld, lekar,
tankar, intressen,
historier och
berättelser, frågor,
reflektioner,
förundran

HUR

GEMENSAMT OMRÅDE

En gemensam verklighet
skapas i samverkan
genom att förena barnets
intressen och barnets
värld med pedagogisk
kompetens

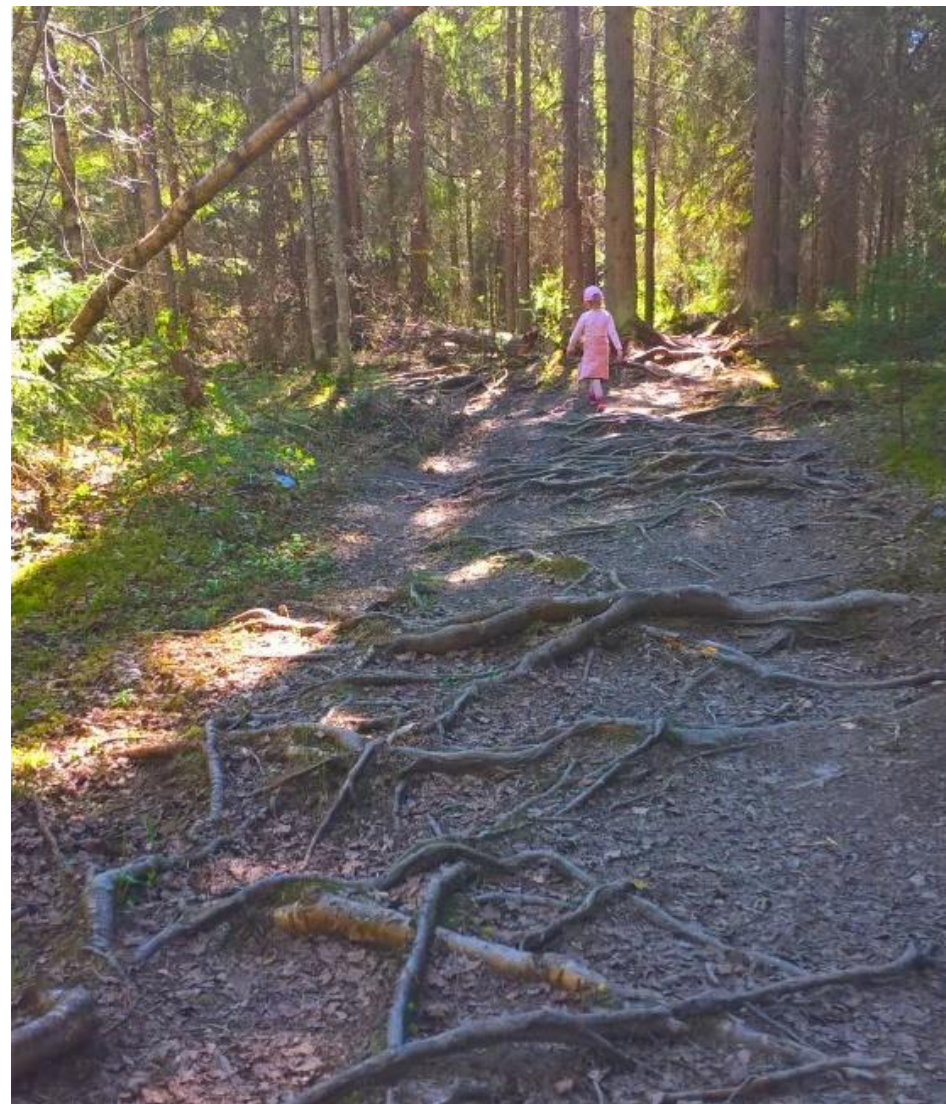
VARFÖR

Pedagogisk kompetens,
medvetenhet om planen
för småbarnspedagogik,
yrkesskicklighet, förmåga
att beakta individuella
behov och handleda
barngruppen

Med sikte mot pedagogisk delaktighet

Frågor att fundera på för pedagogerna, teamen och hela arbetsgemenskapen

- På vilket sätt är ett barn i din grupp med och planerar och konstruerar sin egen dag?
- På vilket sätt kan barnet påverka saker som berör hen själv i barngruppens vardag?
- Vad upplever du som pedagog att är lätt med pedagogisk delaktighet? Och vad är utmanande?

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Inspirerande insikter på den gemensamma resan mot ökad delaktighet!

Elina Kataja och Utbildningsstyrelsen

